

Kje so bili takrat posvetnjaki? Omikanih posvetnih stanov takrat Slovenci še poznali niso. Tujec je gospodaril pri nas in ž njim oni Slovenec, ki je izgubil popolnem svoje narodno mišljenje, ki se je prelevil v nemškutarja in s tem v najgroznejšega nasprotnika naše narodnosti. Šele pozneje so si posvetni omikanci upali kazati se Slovence. A ni prav, da so sedaj po nekaterih krajih duhovniki jeli v nemar puščati narodno delo. Povsod je še dosti dela pri nas v tem obziru, povsod nam še manjka moči v to, in duhovnik bivajoč stalno med narodom in uživajoč vse spoštovanje našega naroda bil bi gotovo tudi najspretnější in najboljši vzgojitelj narodov. Tista pogubna dvojna politika razrušila je vse pri nas. A pomnite, narodna vzgoja ni politična stvar, ona nima in ne sme imeti ničesa opraviti s politiko, in vrjemite mi, da zato ni težko, da si podajó na tem polji duhovniki in posvetnjaki prijateljsko svojo roko. Prosim vas, vsaj ne prezrite popolnem tega mojega soveta.

Listek.

Šola in dom.*)

(Odlomki.)

IV.

Stari naš pregovor pravi: „Lenoba vseh grdob grdoba!“ In kar je prišlo iz narodovih ust, to ima svoj vzrok in ni, da bi mogel človek reči: Brez pomena je! Stari ded stare, nepokvarjene korenine je mogoče zrl brezposelno življenje svojega vnuka. In temu nepridipravu je bil največkrat dan prekratek, zatorej je uporabljal noč svojim fantovskim nameram, drugi dan pa z bolno glavo kral Bogu čas in preganjal v vaški pivnici svojo zlovoljo. In stari ded je majal s svojo častito glavo in déjal, da ne bode nič dobrega iz takega početja. In res! Predno ga je pokrila domača gruda, videl je v svojem vnuku človeka, ki se je udal strastem, ki se je odtrgal od rodne hiše ter po svetu iskal veselja in kratkočasja, a naposled zabredel v dejanja, katera je morala kaznovati sama cesarska pravica. In po dolgem času, ko je že domače hiše slamnati krov kazal lesena svoja rebra, prišel je izgubljeni lenobi udani sin domov. Vanj se je ukral obraz vaške deklice in konec vasovanja in romantične ljubezni je bil zakon, ki ni v razpadajoči bajti združil nič drugega, nego dvojico ali celó četvorico nedelavnih rok. Kar je morebiti ona prinesla s seboj dote, katera je bila sevé glavni vzrok, da jo je vzel, ta je kmalu

*) V zadnjem listku popravi na strani 163. v 4. vrsti od zgoraj in v v, da se glasi . . . na srce v pravi itd. V 18. vrsti od zdolaj beri prišel mesto prijel in v predzadnji vrsti postavi besedo propali vejico.

pošla, ker je bilo treba krpiti in popravljati to in ono, morda celo s pijačo in pečenko sladiti že takó medene tedne mladega zakona! — A njih med se je kmalu raztopil. In začelo se je življenje, kakeršno se vedno začne, kadar trka pomanjkanje na vrata. Uname se boj: mož z ženo, žena z možem!

In gospod Bog podari družini otroka. To nedolžno bitje bode morda privedlo roditelja do sprave, do ljubezni, do dela. — Zaman! Kdo se meni za slabotno stvarco, ki je še povečala prejšnje bedno življenje! In kakor bi z oljem gasil ogenj, takó se zlobno razvneva v moži stari, le na videz zamorjeni greh ob ženinem zaničevanju, preklinjanju in neprestanem očitaniu: In taka pekoča vest kriči po sredstvu, katero uničuj nemir, obup, srd! In mož pije, pije in pije! In do blaznosti se mu zmede razum in s kletvijo daje duška svojemu notranjemu boju. Doma pa plaka žena ter se kesá, da se je kdaj udala tej živali, ki jo bije, davi! Kadar se vrne v hišo, začne se tam življenje, kakor med volkovi, kadar se koljejo med seboj za kos mrhovine. — Otrok pa to gleda. Rase in rase, a brez ljubezni, brez pouka, brez vzgoje; med kletvijo, pretepom, zaničevanjem pride dóba, ko treba prvič v šolo!

Največkrat je pač takó, da je otrok podoben očetu in materi. Vender se pa pripeti, da nima nič tiste divjosti na sebi, ko začne pohajati šolo. Miren je, krotak, ponižen kot stvar, ki je od rojstva že zapuščena in prepuščena vzgoji prirode same, ki vpliva na otroka bolj ali manj, kakor je že njega duh v prvem času mladosti razvit.

In kak pride v šolo? — Suh, upadel, raztrgan, umazan, lačen! In zopet se govori o domu takó, kakor smo prej čuli. Ali je mogoče, da se vzbudi tudi v takega otroka srci ljubezen do roditeljev? Ko bi ne bilo najvišjega ukaza božjega, resnično, da bi sovražilo dete svojega očeta in svojo mater, ker zna, da ga kolne, kadar prosi kruha, da ga pretepa, kadar prosi obleke ali česa drugega! Čul je: „Tvoja roditelja sta, ki živita le záte!“ — A kakó je v resnici?

Njegov čut, notranji glas mu pravi: „Ti ne moreš ceniti in spoštovati ljudij, ki te ne morejo trpeti, ki ti ne dadó ničesar, a bi morali le záte skrbeti!“ A zopet drugi glas: Moraš! — Ukloniti mora zopet svoje prepričanje, a zamolčati ne moremo, da se vzbuja v takem otroku nekaka neodkritosrčnost, potuhnjenost, možnost prevare in laži! Seveda: misli drugače in delati mora drugače!

In dalje! V šoli čuje: Bodi zmeren v jedi in pijači! Ko pride domov, vidi očeta, kakó vinjen razgraja po hiši. In to ne samó jedenkrat, da se je že mnogo in mnogokrat zgodilo! Kaj sedaj? — Ali naj sin posvari očeta? Sin — očeta! Udaril bi ga in pretepel do krvi. Molčati mora, a v srci se sramuje, da je sin takega očeta! Čudo ni, da zapade tak otrok malomarnosti, nebriznosti, da mu otrpne sleharni

čut, da ga potare otožnost in da ga žene nezaupnost od ljudij. O, to so izgubljene duše, katerim je treba vodnika, da ne pridejo v pest isti usodi, ki mori njim najbližnje!

Nauk o Bogu in Njega brezkončni ljubezni je prvi, kateri podi mrak iznad otrokove duše. In ta ga ojači, da pogumno stopi pred očeta in nevede mu spolznejšo iz ust besede: „Oče, ne delaš prav! — Kaj? — Kakor bi strela udarila vanj, takó ga je zadel ta otrokov glas in obtičal mu je globoko v srci. In peče ga bolj kot ubožstvo in še v pijanosti mu zvení na uho in ga reže v kri, žile, v notranjost kakor otrovana ost! In zgodi se časih čudo, da gine strast za strastjo, da polagoma in polagoma stopa na pravi pot, da se mu vzbudi keš, ki mu prežene sovraštvo iz duše in vanjo ukolne rahlejši in rahlejši čut, ki se naposled prelije v ljubezen do dela in do svojih. Mož izpokorjen, žena dobljena!

Resnično je, da se časih takó zgodi. In posebnega odgovora ni treba na vprašanje: Kdo je storil to?

Žal pa, da taki roditelji najraje odvajajo otroka od šole in da dadó učitelju največ neprijetnega in neljubega posla. Tudi tisto, kar se v domu vrši, uglobi se otroku takó globoko, da je najčesče nemo-goče, da bi se mu to izruvalo iz prsij. In tak otrok pade, kakor jih je že tisoč in tisoč. Pomagaj mu Bog — človeku ni mōči!

Tudi tu moram biti kratek, saj vem, da se bode ob teh besedah mnogi tovariš spomnil preteklega svojega službovanja ter mi rado-voljno pritrdil!

E. Gangl.

(Dalje prih.)

Književnost.

Knjižnice za mladino je izšel četrti snopič z naslovom: *Dragoljubci*. Zbirka pripovedek, pravljic, basnij, smešnic i. t. d. Iz raznih jezikov zbral in priredil Podravski. Vsebina je mična in poučna, jezik lep in gladek, zato bode mladina tudi po četrtem snopiču hlastno segala in pripričani smo, da bode, kakor tretji, tudi ta snopič bliskoma razprodan.

Vestnik šolske družbe sv. Cirila in Metoda VIII. Povodom IX. redne velike skupščine v Novem Mestu dné 7. avgusta 1894 izdalo in založilo vodstvo. V Ljubljani. Družba šteje 130 podružnic z 11.459 društveniki; društvenih zavodov je 11, vseh po družbi poučevanih ali podpiranih otrok nad 1000.

Zbirka zakonov in ukazov o ljudskem šolstvu na Kranjskem. Izdal po naročilu c. kr. deželnega šolskega sveta za Kranjsko dr. Fr. Heinz, c. kr. okrajni komisar. V Ljubljani 1895. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Ferd. Bamberg. Strani XXXII + 790. Cena v platno vezani knjigi za naročnike 3 gld., po pošti 21 kr. več, za nenaročnike stane knjiga 4 gld. Zbirke šolskih zakonov smo na Kranjskem že dlje časa prav občutno pogrešali, zato smo izdajatelju in založnikoma zelo hvaležni na tem zelo skrbno in spretno sestavljenem delu. Knjiga je razdeljena na tri dele: prvi obsega državne